

Michael Dunning

„Terrorizmus” és „civilizáció”: a dzsihádzizmus mint „decivilizációs” folyamat¹

Az önmagát „Iszlám Államnak” (angolul Islamic State, rövidítve IS) nevező „dzsihádisták” csoport terjeszkedése és viszonylagos sikere – a jelen tanulmány megírásakor – hozzájárult az Irak és Szíria közötti konfliktus elmérgesedéséhez. Becslések szerint mintegy 2000 harcosuk olyan nyugati személy, aki azért utazott ezekbe az országokba, hogy felvállalja a dzsihádot. A médiariportok, ideértve a közösségi médiát, azt sugallják, hogy legalább is néhányuknak köze volt számos erőszakos cselekedet-höz: nemi erőszakhoz, lefilmezett lefejezéshez, keresztre feszítéshez és tömegkivégzéshez. Szerfölött komplex kérdés, hogy a viszonylagos biztonságban és erőszakmentes társadalmakban felnőtt nyugati emberek hogyan és miért jutnak oda, hogy ilyenfajta cselekedeteket felvállaljanak, és aktívan keressék annak lehetőségét, hogy erőszakos konfliktusokban vegyenek részt.

Némi fényt deríthet e kérdéskörre, ha megvizsgálunk néhány olyan figurációs feltételt, amelynek jelenlétében nyugati emberek a globális dzsihád mozgalomba és alkalomadtán extrém erőszakos cselekedetekbe keveredtek. Néhány sajátos folyamat és kapcsolat fontos szerepet játszik abban, hogy nyugati emberek „dzsihádistákká” válnak. Ezek között megemlítjük a „civilizációs” és „decivilizációs” folyamatokat, valamint a kapcsolódó beágyazottak–kívülállók közötti viszonyt.

Kulcsszavak: terrorizmus, dzsihádzizmus, civilizáció, decivilizáció, beágyazottak–kívülállók közötti kapcsolatok, brutalizáció, Norbert Elias

Jelen tanulmányban megvizsgálom néhány olyan figurációs feltételt, amely hozzájárul ahhoz, hogy nyugati muszlimok külföldre utazzanak azzal a céllal, hogy dzsihádot folytassanak, és különösképpen, hogy olyan csoportokba keveredjenek, amelyekről azt állítják, hogy „dzsihádisták terrorizmust” folytatnak, amint ezt az Iszlám Állam (IS) nevű dzsihádisták csoport felemelkedése kihangsúlyozta. Ebben a kontextusban sok olyan folyamat és viszony létezik, amelyet vizsgálni lehetne, azonban itt arra összpontosítok, hogy megállapítsam, milyen mértékben játszanak közre a civilizációs és decivilizációs folyamatok, valamint a kapcsolódó beágyazottak–kívülállók közötti viszonyok. Elsősorban annak a lehetőségét vizsgálom, hogy számos dzsihádisták decivilizációs vagy brutalizációs folyamatokon megy keresztül. Ennek további kifejtése érdekében elsősorban azt szükséges megmagyarázni, hogy miként és miért hasznosak az elias fogalmak ebben a kontextusban. Az is kiderül, hogy miként használható fel Elias munkássága az utóbbi évek kimagasló politikai és társadalmi problémáinak megvizsgálására.

¹ Jelen tanulmány azon a kutatáson alapul, amelyet a Brunel Egyetemen 2008–2014 között folytatott PhD-tanulmányaim alatt végeztem, Jason Hughes és Chris Rojek professzorok irányításával (lásd Dunning 2014).

CIVILIZÁCIÓS ÉS DECIVILIZÁCIÓS FOLYAMATOK

A civilizáció folyamatáról szóló elmélet Elias központi elmélete volt, legbefolyásosabb munkája pedig *A civilizáció folyamatáról* (2012)^{2,3}. A könyv azokat a folyamatokat fedi fel és tanulmányozza, amelyeknek köszönhetően a nyugati emberek civilizáltak tekintik magukat a világon élő más népekhez és a múltban élő nyugati emberekhez képest.

Elias rámutatott arra, hogy az egyének szintjén, nyugaton hosszú távon változás következett be⁴ a külső kényszer és belső önuralom egyensúlyában, mégpedig úgy, hogy az egyensúly eltolódott a belső önuralom irányába. Ez olyan népek kialakulásához vezetett, amelyek jellemzően nem ingadoznak érzelmi végletek között, mint a középkorban élő emberek tették, vagy amint azt a kevésbé komplex társadalmakban vagy az egyenlőtlenebb komplex társadalmakban a társadalmi ranglétra alján élő emberek teszik napjainkban is. Továbbá Elias (2000) rávilágít arra, hogy a középkortól kezdődően miként fejlesztették ki a nyugati emberek magasabb fokú előrelátási, kölcsönös azonosulási és ésszerűsítési készségeiket, valamint arra, hogy előrelépés történt az emberek szegény és ellenszenv küszöbének határait illetően.⁵ Feltehetően azok a nyugati muszlimok, akik dzsihádot folytatni utaztak Szíriába és Irakba, keresztülmentek ezen a nyugati civilizációs folyamaton, így ahhoz, hogy a különböző jelentésekben leírt mértékben erőszakos tetteket bármelyikük is elkövethessen, valószínűleg decivilizációs fordulatnak kellett bekövetkeznie saját önuralmi és kölcsönös azonosulási mintáikban.

Elias azt állította, hogy az államalakítás szintjén az egyes társadalmakban vagy a „centrifugális” vagy a „centripetális”, egymással versenyben álló erők dominálnak. A „centrifugális” kifejezéssel Elias arra az erőteljes nyomásra utal, amely decentralizál és felbomlaszt. Ezeknek a társadalmaknak nem sikerül erős, központosított erőszak- és adómonopóliumokat kifejleszteniük.

Másrészt viszont, a „centripetális” erők központosítanak és integrálnak, így az ilyen típusú társadalmak hajlamosak erős, központosított erőszak- és adómonopóliumokat kialakítani. A centripetális erők Nyugaton a középkortól kezdődően növekvőben vannak. Ez ahhoz vezetett, hogy a nyugati társadalmakban az erőszak és az adózás ellenőrzése egyre kevesebb kézbe került, egészen addig, míg napjainkban a nemzetállamok kormányai, mint az emberi túlélés legnagyobb egységei, majdnem egyedül felelnek ezért a funkcióért. Úgy tűnik, hogy Szíria és Irak egyes részeiben a centripetális erők dominálnak.

---

2 Ennek megfelelően, Elias hosszú távon, a középkortól a XX. századig, vizsgálta a nyugati emberek magatartásának és viselkedésének változásait, valamint a nemzetállamok kialakulását, elsősorban illemkönyvekből származó idősoros adatok elemzésével.

3 Korábban *A civilizáció folyamata* címen látott napvilágot (2000).

4 Fontos megjegyezni, hogy Elias nem azt állította, hogy hasonló folyamatok sehol máshol a világon nem zajlottak le, *A civilizáció folyamatáról* azonban empirikus adatai Franciaországból, Németországból és Angliából származtak.

5 Eliasnak (2000) sikerült rámutatnia, hogy ezek a változások miért következtek be, és ezáltal sikerült áthidalnia a mikro- és makroszociológiai elemzés közötti szakadékot. Mindezt azért érte el, hogy mikroszinten tárta fel és vizsgálta a társadalmi szabályok és magatartásformák változásai közötti összefüggéseket, valamint azokat a kapcsolatokat, amelyek ezek között a folyamatok és a makroszintű folyamatok – mint például az erőszak és az adózás monopolizációja – között léteznek.

Nyugaton a társadalmi csoportok közötti verseny kényszerei és a mai nemzetállamokban lezajlott pacifikáció azt jelentették, hogy kifinomultabb és árnyaltabb viselkedési módok alakulhattak ki – előbb a királyi udvarokban – amelyeket később a társadalmi ranglétrán alacsonyabban elhelyezkedő csoportok is átvettek. Hosszas folyamat eredményeként az, amit „civilizált” viselkedési formáknak tekintettek, az egész nyugati társadalomban elterjedt. Ily módon, leegyszerűsítve, az államok kialakulása és különösen az erőszak és az adó monopolizálása hozzájárultak az emberek érzelmeinek civilizációs irányba történő alakításához.

Azonban Elias nem állította azt, hogy a civilizáció folyamata elkerülhetetlen a fejlődés folyamatában, és egyetlen egy irányba tart. Sőt, ő volt az, aki bevezette (1997, 2000) a „decivilizáció” folyamatának fogalmát is, azzal érvelve, hogy ha a társadalmi félelmek szintje megnő, az emberek racionális cselekvési képessége csökkenő tendenciát mutat, aminek következtében megnő az emberek egymásról, illetve az őket körülvevő világról alkotott meggyőződéseinek fantáziatartalma.

A civilizáció és a decivilizáció folyamatának egyik kulcspontja azonban az, hogy együtt is dolgozhatnak. Jonathan Fletcher (1997: 83) elkészítette a decivilizációs folyamat egy általa ideiglenesnek nevezett modelljét. Rámutat arra, hogy a decivilizációs folyamat a következőkből áll:

„...Az első külső kényszer és az önuralom egyensúlyának eltolódása a külső kényszer irányába. A második egy viselkedési és érzelmi társadalmi norma kialakulása, amely egy kevésbé egyenletes, stabil és elkülönülő önuralmi minta megjelenését idézi elő. Harmadsorban pedig azt várnánk, hogy a csoportok és az egyének közötti kölcsönös azonosulás köre leszűküljön. Ez a három fő jellemző vélhetően olyan társadalmakban bukkanhatna fel, amelyekben csökkent az erőszak-monopóliumok (állami) ellenőrzése, a társadalmi kötelek fragmentálódtak, és a kereskedelmi, érzelmi és kognitív interdependencia láncai lerövidültek. Továbbá valószínű, hogy az ilyen társadalmakra jellemző lenne: a félelem szintjeinek fokozódása, a bizonytalanság, a veszély és kiszámíthatatlanság, az erőszak térnyerése a közszférában, a növekvő egyenlőtlenség vagy a feszültségek fokozódása a csoportok közötti hatalmi egyensúlyban, a felnőttek és gyermekek szabályai közötti távolság csökkenése, az erőszak szabadabb megnyilvánulása és a kegyetlenség fokozódása, az impulzív viselkedés fokozódása, a gondolkodás participatív formáinak és azokkal járó magas fantáziatartalmának fokozódása, valamint a távolságtartó gondolkodási formák fokozódása, amelyet a fogalmak valóságtartalmának csökkenése kísér (cf. Dunning – Sheard 1979: 288–9; Dunning et al. 1988: 242–5; Mennell 1990a: 206).” (Fletcher 1997: 83)

Világos, hogy a civilizációs és decivilizációs folyamatok jelentőséggel bírnak a „dzsihadista terrorizmusra” jellemző figurációk szempontjából. Látszólag úgy tűnhet, hogy a „dzsihadista terrorizmus” egyszerűen a decivilizációs folyamatra jellemző, és bizonyos szempontokból ez így is van. A „terrorizmus” számos példájában azonban magas fokú önuralomra van szükség egyfelől ahhoz, hogy valaki egy tiltott szervezet tagja legyen, másfelől pedig ahhoz, hogy elkövesse azokat a tetteket, amelyeket „terrorizmusnak” nevezünk. Mint ilyenek, az erőszak-monopolizációra, a kölcsönös azonosulás lehetséges csökkenésére és a csoportok közötti feszültségek növekedésére vonatkozó kérdések, amelyek gyakran felmerülnek a „terrorizmus” figurációinak részeként, döntő jellegűek.

BEÁGYAZOTTAK–KÍVÜLÁLLÓK FIGURÁCIÓK (MI-ŐK EGYENSÚLY)

A „dzsihadista terrorizmus” másik központi fogalma a beágyazottak–kívülállók viszonya. Ez a viszony lényegében kapcsolódik a civilizáció és decivilizáció folyamatához és ugyanakkor központi témája Elias hatalmi viszonyokkal kapcsolatos szemléletének. A beágyazottak–kívülállók figurációk kulcsfontosságúak a különböző csoportok közötti viszonyokban és a hatalmi egyensúlyban. Például, azok a csoportok, amelyeknek hatalmi arányok szempontjából nagyobbak a hatalmi esélyeik gyakran azt gondolják magukról, hogy jobbak, mint más interdependens csoportok, amelyeknek kisebbek a hatalmi esélyeik. Az előbbieket sokkal inkább képesek az utóbbiakat manipulálni, mint fordítva. Gyakran azt hiszik, hogy saját csoportjuk különleges erényekkel rendelkezik, amelyek hiányoznak más csoportokból. Tulajdonképpen, a kevesebb hatalmi eséllyel rendelkező csoportokat néha embertelenítik és „koszosnak”, „elidegenedettnek” nevezik.

Elias és Scotson (1994: xviii) rámutattak arra, hogy a csoportok közötti hatalmi arányok a belső kohézió és az illető csoportok által gyakorolt közösségi ellenőrzés mértékétől függhetnek: általában, minél nagyobb a belső kohézió és a közösségi ellenőrzés, annál nagyobb a hatalmi esély olyan csoportokkal szemben, amelyeket sokkal lazább kötelek fűznek egymáshoz. Ők azt javasolták (1994: xx-xxi), hogy a beágyazottak–kívülállók figurációk változóak, és ez attól függ, hogy a letelepedett csoportok mennyire képesek monopolizálni a hatalmi pozíciókat, mint pl. a kormányt, a termelést, az erőszakot stb. Minél nagyobb szeletet uralnak a beágyazott csoportok a társadalmi élet hasonló területeiből, annál nagyobb az egyenlőtlenség közöttük és a kívülálló csoportok között. A beágyazott csoportok, annak érdekében, hogy megőrizzék pozíciójukat, stigmatizáló nyelvezettel illetik a kívülállókat, ami beépülhet a kívülállók önképébe, ami lefegyverezi őket, és lecsökkenti viszont-stigmatizálási kísérleteik hatékonyságát.

Ha mindezt a szóban forgó problémára alkalmazzuk, azt állíthatjuk, hogy Nyugaton a hatalmi pozíciók beágyazott csoportok általi monopolizálása, illetve a kívülálló csoportok hatalomhoz való hozzáféréseinek hatékony megakadályozása olyan probléma, amely hozzájárult ahhoz, hogy a nyugati kívülálló csoportok a jelentőségteljes politikai kifejezésre alternatív útvoalakat keressenek, néhány muszlim esetében többek között a dzsihad által.

Elias és Scotson (1994: xxiii) szerint, ha valaki tagja akar maradni saját beágyazott csoportjának, alá kell vetnie magát csoportja sajátos szabályainak, és érzelmeit olyan módon kell ellenőrzés alatt tartania, amely a szélesebb értelemben vett beágyazott csoportja számára elfogadható. A csoporttagokat, cserében azért, hogy alávetik magukat a csoportszabályoknak, azzal az önbizalommal jutalmazták, amely szerint egy erősebb és más, kívülálló csoportokhoz képest magasabb rendű csoportokhoz tartoznak.

Továbbá Elias és Scotson (1994: xli) szerint az egyének lelkiismeretét, és ezáltal, viselkedését nagymértékben meghatározza az a csoport, amelyhez tartoznak. Ennek megfelelően, ezek a folyamatok központi bizonyulhatnak a dzsihadista vagy „terrorista” csoportok kohéziója szempontjából. Amennyiben az önkép és az önbecsülés a saját csoportokhoz kötődik, azok a személyek, akik „terroristának” vagy „dzsihadistának” nevezett csoportokhoz tartoznak, önértüket és önbecsülésüket arra fogják alapozni, hogy miként vetik alá magukat az adott csoport hiedelmeinek és célkitűzéseinek. Az ilyenfajta belső csoportviszonyok segíthetnek megmagyarázni, hogy miért vállalják fel bizonyos emberek a „terrorizmust” vagy a „globális dzsihadot”, és

miért maradnak e csoportok tagjai. Vagyis, a „dzsihadista” és „terrorista” mi-csoportok kényszerrei hozzájárulnak ahhoz, hogy tagjaik olyan tetteket vállaljanak, amelyeket „terrorizmusnak” vagy barbarizmusnak nevezünk, mint pl. azok a tevékenységek, amelyek központiak saját csoportjuk büszkesége és karizmája szempontjából. Ez abból is jól látszik, hogy az öngyilkos bombázókat saját csoportjuk mártírként emlegeti.

Elias és Scotson (1994: xli) számára a beágyazott csoportok karizmájának legújabb megnyilvánulásai a nemzetállamok egyik központi jellemzőjét képezik. Vagyis azt állítják, hogy a párt-kormány szervezetek uralta nemzetállamokban élő emberekre jellemző, hogy „saját nemzeti erkölcsükbe és méltóságukba vetett közös társadalmi hitükön” keresztül egyesülnek a kívülállók ellen. A múltban az emberek hajlottak arra, hogy olyan csoportokhoz tartozzanak, amelyeket a papi rendek uraltak, és „közös emberfölötti hitben” egyesültek a kívülállók ellen. Természetesen, léteznek államközi és államon belüli harcok olyan csoportok között, amelyek a kívülállók ellen saját nemzeti erkölcsükbe és méltóságukba vetett hitükön keresztül egyesülnek, és olyanok is, amelyek közös emberfölötti hitükben egyesültek a kívülállók ellen. A két hitrendszer keveredése is lehetséges.

Ha megvizsgáljuk a Nyugat és a „dzsihadista terrorista” közötti figurációkat, elég félreérthetetlen konfliktust láthatunk egyfelől egy olyan csoport között, amely hisz a saját nemzeti erkölcsében és méltóságában, azaz más szóval a „civilizációban”, és másfelől egy olyan csoport között, amely egy közös emberfölötti hitben egyesül a kívülállók ellen. Azt lehet állítani, hogy összecsaptak a vallási alapú karizmatikus hitű, úgymond az iszlám nevében harcoló „terroristák” vagy „dzsihadisták” és a nacionalista-karizmatikus hitű, többé-kevésbé szekularizált kormányok, amelyekkel az előbbiek szembehelyezkednek.

Elias és Scotson (1994) azt állítják, hogy a nemzetállamok és más csoportok gyakran próbálnak hajdani vagy akár elképzelt nagy múltakról szóló mi-képekbe kapaszkodni, még akkor is, ha hatalmuk jelentősen csökkent más interdependens csoportokhoz viszonyítva. Ez szerintük veszélyesnek bizonyulhat, és saját mi-csoport ideáljuk keresése közben akár hozzá is járulhat az erőszakos konfliktusok kialakulásához. Nagy valószínűséggel Németországra gondoltak, amikor ezeket írták. Hitler és a náciak tettei szorosan megfelelnek annak, amit az önpusztításhoz és mások elpusztításához vezető túlburjázott mi-ideálról mondtak. Mindemellett, ezek a betekintések sok más csoportra is érvényesek. A tanulmányunk tárgyát képező csoportok kapcsán, jól példázzák ezt azok a „dzsihadisták”, akik azt állítják, hogy az iszlám nevében harcolnak, és hajlamosak arra, hogy túlburjázott mi-ideállal rendelkezzenek. Például, hitük nagy része azon az egykoron hatalmas Muszlim Birodalmon vagy Kalifátuson alapszik, amely az első világháború után szétesett. Céljaik közé tartozik a Kalifátus helyreállítása, a mártírság és a tetteikért járó örök üdvözülés.

Sok „dzsihadista terroristának” tekintett személynek fantáziahite van az iszlámról és az egykor hatalmas Kalifátusról. Itt úgy érvelünk, hogy ezek a fantáziák hozzájárulnak a dzsihadisták és a világ többi része közötti ellenségeskedéshez. Amint azt Elias megfogalmazza (1994: xlv), létezik egy csoportstratégia saját nagyságuk fantáziaképének keresésére, amely önpusztításhoz és más interdependens csoportok elpusztításához vezet.

„DZSIHÁDISTA TERRORIZMUS” SZÍRIÁBAN ÉS IRAKBAN

Kifejezetten a „dzsihádista terrorizmust” vizsgálva Szíria és Irak viszonylatában, becslések szerint körülbelül 2000 nyugati utazhatott ezekbe az országokba, hogy dzsihádót folytasson Assad elnök és erői ellen, illetve néhány esetben, hogy csatlakozzon az iraki és szíriai Iszlám Államhoz egy új Kalifátus létesítése céljából a térségben.

A médiariportok úgy tüntetik fel, hogy sokan ezek közül a nyugati állampolgárok közül szélsőségesen brutális, kínzó és gyilkos cselekedeteket követtek/követnek el. A legismertebb példa két amerikai újságíró és egy brit segélyszolgálati alkalmazott egyenes adásban közvetített lefejezése. Ezeket úgy követték el, vagy úgy rendezték meg, hogy azt a látszatot keltsék, mintha egy brit dzsihádista tettei lennének, akit „Dzsihádi Johnnak” neveztek el, mivel tagja egy kis brit dzsihádista csoportnak, amelynek az a feladata, hogy őrizze az Iszlám Állam által elrabolt nyugatiakat. Tagjai brit nemzetisége miatt a csoportot „The Beatlesnek” keresztelték. A riportok (*Mail Online*, 2014. szeptember; *The Guardian*, 2014. augusztus) azt sugallják, hogy ezek a brit dzsihádisták különösen szadista módon kezelték foglyaikat. Másutt a brutalitás egyéb példáiról tudósítottak. Például, egy brit nőt úgy jelenítettek meg (*Mail Online*, 2014. szeptember), hogy közben egy férfi levágott fejét mutatja fel. Arról is beszámoltak (*The Huffington Post*, 2014. szeptember), hogy más brit dzsihádista nők voltak az előtérben annak, amikor foglyul ejtett nőket és lányokat kényszerítettek arra, hogy az Iszlám Állam férfitagjaival közösjenek.

A nyugati kormányok körében az is nyugtalanságot okoz, hogy amikor néhányan ezek közül a férfiak és nők közül visszatérnek saját országaikba, esetleg majd támadást akarnak indítani ellenük. Például, David Cameron brit miniszterelnök azt mondta, hogy: „Senkinek ne legyenek kétségei afelől, hogy amit Szíriában és most Irakban látunk az ISIS-t illetően (Iraki és Szíriai Iszlám Állam, a fordító megj.), a létező legsúlyosabb fenyegetés Nagy Britannia biztonsága ellen. Az idegen harcosok száma abban a térségben, ideértve az Egyesült Királyságból származó idegen harcosokat, és akik majd megpróbálnának visszatérni az Egyesült Királyságba, valós fenyegetés országunkra nézve.” (*The Independent*, 2014. június)

Léteznek előzményei annak, hogy nyugatiak visszatérnek a háborús övezetekből, hogy saját hazájukat megtámadják. Elfogadott vélemény, hogy Mohammed Sidiq Khan, a július 7-i londoni bombázás vezetője, 2001-ben egy barátjával együtt az afganisztáni Talibán Északi Szövetség frontvonalhoz utazott. 2003-ban, Pakisztánban, a brit dzsihádisták számára szervezett terrorista kiképző táborban Khan egy férfivel is találkozott, akit amiatt ítélték el, hogy Londont műtrágyával tervezte bombázni. Újabban, Ausztráliában és New South Wales-ben is történtek letartóztatások egy állítólagos titkos terv ügyében, amelyet az Iszlám Állam irányított, és amely arról szólt, hogy valakit nyilvánosan lefejezzenek New South Wales utcáin (*The Guardian*, 2014. szeptember).

Mielőtt rátérnénk azokra a szociológiai folyamatokra, amelyek központiak tűnnek a nyugati „dzsihádisták” esetében, fontos kissé jobban megvizsgálni a probléma hátterét.

A DZSIHÁDIZMUS NAGYON RÖVID TÖRTÉNETE

Amint említettük, Nyugaton már bevett gyakorlat, hogy főként fiatal muszlim férfiak (habár nők is csinálják ezt) külföldre utaznak „dzsihadot” folytatni azok mellett, akiket üldözött muszlimoknak tekintenek. Néhány példa olyan helyekre, ahol ez megtörtént: Bosznia, Koszovó, Izrael/Palesztina, Csecsenföld, Afganisztán, Irak, Kásmir, Szomália, Líbia és Szíria.

Ha Nagy Britanniát vesszük példaként, Mark Curtis újságíró és történész (2010: 222) rámutatott arra, hogy a brit kormány és titkosszolgálat jelentős szerepet játszik a brit bázisú és egyéb „dzsihadista” csoportok támogatásában általuk nem helyeselt rendszerek ellen, továbbá, hogy ez a támogatás a brit kormány és szövetségesei stratégiai céljainak előmozdítása érdekében történik. Például „radikális dzsihadista” csoportok támogatásáról beszélhetünk a szerbiai-koszovói háború kontextusában, ami részben humanitárius küldetésnek tekinthető, de másrészt egy olyan folyamat részeként is felfogható, amelyben a Szovjetunió bukása után a Nyugat megkísérelte befolyását megnövelni. Két másik példa arra, hogy a Nyugat hallgatólagosan támogat dzsihadista elemeket tartalmazó csoportokat: a Gaddafi ezredes megbuktatására irányuló kísérletek Líbiában és az Assad elnök ellen harcoló felkelők támogatása Szíriában.

Mindegyik esetben lehet azzal érvelni, hogy léteznek humanitárius indítékok és a verseny kényszereihez világosabban kapcsolódó indítékok is, mint például Kínával és Oroszországgal kapcsolatban. A Közel-Kelet pedig stratégiaileg fontos ebben a kontextusban, nem utolsósorban az ott található energiatartalékok miatt.

Curtis (2010: 222) rámutatott arra, hogy az 1990-es években a brit hatóságok számos dzsihadista csoportnak megengedték, hogy Londonban hozzanak létre székhelyet, ismét az idegen hatalmak elleni stratégiai előnyök keresése részeként. Tették mindezt az úgynevezett „Biztonsági Szerződés (Covenant of Security) ürügyén, aminek következtében a „radikális” muszlim csoportokat eltűrték, amennyiben nem intéztek támadást Nagy Britannia ellen. Továbbá azt állítja, hogy ez az egyezség a 2001. szeptember 11-i támadások után is folytatódott, és éppen ezzel hozzá is járult a Nagy Britannia ellen irányuló 2005. július 7-i támadásokhoz.

Curtis (2010) szerint a nyugati államok „dzsihadista” csoportoknak nyújtott ezen hallgatólagos támogatásának összetettségét tovább fokozza a nyugati államok viszonyulása azokhoz az államokhoz, amelyek segítséget nyújtanak a „terrorista” csoportok pénzügyi támogatásában vagy megengedik, hogy a határaikon belüli szervezetek, illetve egyének pénzügyileg támogassák ezeket a csoportokat. Ezek közül kiemelkedik Szaúd-Arábia, Pakisztán, Qatar és Kuwait. Széles körben tudósítottak arról, hogy az Iszlám Állam jelentős támogatást kapott például szaúd-arábiai és quatari gazdag emberektől.

Amint említettük, a „dzsihadista” csoportok támogatásának legújabb példája az éppen zajló szíriai konfliktus részét képezi. Ez a támogatás viszont nagyon komplex. A nyugati államok támogatást nyújtottak az Assad rendszer elleni „non-dzsihadista” felkelőknek Szíriában, és legalábbis úgy tűnik, hogy mindezt annak tudatában tették, hogy ez a fajta támogatás a „dzsihadista” csoportoknak is segítségére lesz. Minden bizonyossággal, azzal az esettel állunk szemben, amikor a szíriai „dzsihadista” csoportoknak egyértelműen segítséget nyújtó rendszerek – mint pl. Szaúd-Arábia, Kuwait és Qatar – támogatása felér a „dzsihadista” csoportok közvetett támogatásával.

Fontos tehát felismerni a közel-keleti államközi kapcsolatok komplexitását. A nyugati nemzetállamok egyensúlyteremtési szerepet vállalnak fel azért, hogy minél jobban szolgálják saját stratégiai érdekeiket. Ily módon, olyan csoportok támogatását és olyan csoportokkal való szövetségeket láthatunk, amelyek látszólag ellentmondanak az előző szövetségeknek és nyilatkozatoknak. Azt látjuk, hogy olyan csoportok kapnak támogatást, amelyek megtámadhatják a nyugati érdekeket, mint pl. néhány „dzsihadista”. Újabban úgy tűnik, hogy a szövetségek Iránnal azért születnek, hogy elősegítsék az iraki és szíriai „dzsihadista” csoportok fenyegetéseinek elhárítását. Ez az egyensúlyteremtési próbálkozás nem különbözik az Elias által (2000: 320) *A civilizáció folyamatában* tárgyalt „királyi mechanizmustól” (Royal Mechanism). Hogy kissé túlegyszerűsítsünk, a Nyugat és különösen az Egyesült Államok olyan szerepet töltenek be a Közel-Keleten, amely nem tér el egy korábbi időszak európai abszolutista uralkodóinak szerepétől. Azt kísérelik meg, hogy saját stratégiai céljaik elérése érdekében egyensúlyt teremtsenek a közel-keleti rivális csoportok között. Ezek a stratégiai célok természetesen kapcsolódnak a tágabb értelemben vett államközi versenyerőkhöz, Kínát és Oroszországot beleértve.

Hosszú távon ezek az államközi versenyképesszerek hozzájárultak a mai közel-keleti konfliktusok kialakulásához. Ez magába foglalja az európai gyarmati hatalmak, a közel-keleti államok és a Török Birodalom, a második világháború nagyhatalmai és jelenleg olyan államok, mint az Amerikai Egyesült Államok, Kína, Oroszország és kisebb mértékben az európai államok közötti korábbi versenyt.

ÖSSZEHASONLÍTÁS A NYUGATI „DZSIHADISTÁK” BRUTALIZÁCIÓS FOLYAMATA ÉS AZ ELIAS ÁLTAL LEÍRT FREIKORPS (SZABADCSAPATOK) TAGJAINAK BRUTALIZÁCIÓS FOLYAMATA KÖZÖTT

Térjünk vissza azokra a nyugati állampolgárokra, akik azért utaznak Szíriába és Irakba, hogy részt vegyenek a „dzsihadban”, és akiktől a nyugati hatóságok – amint már korábban említettük – azért tartanak, mert visszatérésük után az országba potenciális fenyegetést jelenthetnek a biztonság számára. Elias megvizsgálta ezt a jelenséget, amelynek során harcosok csoportjai elhagyják hazájukat, hogy olyan konfliktusokban harcoljanak, amelyekbe saját országuk közvetlen módon nem vett részt. *A németekről (The Germans)* című könyvében rámutat, hogy a második világháborúból visszatérő számos *Freikorps tag* arra szerződött, hogy a litván nacionalisták felkérésére a kommunisták ellen harcoljon. Sok a hasonlóság aközött, amit Elias (1997) a *Freikorpsok* XX. század első három évtizedében lezajlott brutalizációs folyamatként írt le és aközött, ami napjainkban történik a nyugati dzsihadistákkal.

Elias (1997) rámutatott arra, hogy a *Freikorps tagok* korábbi hadi tisztokból álló katonai csoportokból alakultak, miután Németországot az első világháborúban legyőzték. Arra is rámutatott (1997: 184), hogy egyidőben azzal, hogy Németország az első világháborúban vereséget szenvedett, az ország vezető társadalmi csoportjainak, úgymint a felső- és középosztálynak – a munkásosztály szervezett csoportjainak megjelenésével kellett szembesülnie. Az uralkodó elitek Németország igazi képviselőiként tekintettek önmagukra, és a *Freikorps*on keresztül államon kívüli erőszakot és propagandát szerveztek a munkásszervezetek és a zsidók ellen. Elias (1997: 186) állítása szerint egy bizonyos *Freikorps* – az Ehrhardt Marine Brigád – előfutára a „Konzul

(*Consul*) titkos terrorista szervezetnek”. A csoport egyik célja, mutat rá továbbá, az általuk „nemkívánatosnak» tekintett kimagasló politikuskok módszeres meggyilkolása”. Azt is hozzáfűzte, hogy a *Freikorpsok* és a kapcsolódó diákegyesületek valószínűleg sok százezer embert meggyilkoltak a weimari köztársaság korai éveiben. A diákok többsége és a *Freikorpsok* a weimari köztársaság kormányát akarták megdönteni, és természetesnek vették, hogy az erőszak a megfelelő mód ennek kivitelezésére.

Elias (1997: 189) továbbá megmagyarázza, hogy miként vezetett a német hadsereg méreteinek szövetségesek általi csökkentése ahhoz, hogy több ezer tiszt – akit arra köteleztek, hogy elhagyja a hadsereget – létrehozza a *Freikorpsot*. Ezek a csoportok főként korábbi középosztálybeli tisztekből álltak, akik a hadseregben akartak maradni, mivel – ahogyan Elias (1997: 189) mondja – szerették ezt tenni. Elias (1997: 189) rámutat továbbá, hogy azok a tisztek, akik csatlakoztak a *Freikorpsokhoz* nem találtak maguknak civil szerepeket – miután éveket töltöttek el a fronton harcolva. Nem találtak egy olyan szerepet sem, amely megfelelt volna társadalmi státuszelvárásaiknak. Következésképpen, sokan közülük a Balti régióba utaztak, hogy a litván nacionalisták felkérésére az orosz bolsevikok ellen harcoljanak, akik ennek fejében földet ígértek nekik. Úgy gondolták, hogy ez a fajta próbálkozás sokkal inkább megfelel státuszuknak. Elias szerint a balti kampány hasznossága abban rejlik, hogy segít megmagyarázni a „terrorista” csoportok megjelenését a második világháború előtti Németországban. Elias szerint az egyének „radikalizálódási” folyamaton mentek keresztül, amikor csatlakoztak ezekhez a terrorista csoportokhoz. Az alábbi szerepköröket töltötték be:

- A vilmosi hadsereg tisztje;
- A *Freikorps* tagja;
- Egy „terrorista” jellegű konspiratív titkos egyesület tagja;
- A Nemzeti Szocialista (Náci) Párt tagja.

Amikor leírja, hogy miként váltak az emberek terroristákká, Elias azt állítja, hogy:

„Szenvtelen kívülállóknak érzik magukat egy velejéig romlott társadalommal szemben. Meggyőződésük, hogy a társadalom csődöt mond, és azt kívánják, hogy ez meg is történjen, habár lehet nem egészen világos, hogy mi fog történni, ha ez bekövetkezik.” (Elias 1997: 192)

Ez a szenvtelen kívülállói státusz összehasonlítható azoknak a Nyugaton született „dzsihadistáknak” a szenvtelen kívülállói státuszával, akik áldozatként tekintenek magukra és más muszlimokra, de akik gyakran választják azt, hogy még ennél is jobban eltávolodjanak a társadalom főáramától és azoktól a közösségektől, amelyekhez szüleik tartoztak. Számos nyugati muszlim sok szempontból kívülálló. Tagjai egy kisebbségi vallásnak, tagjai egy olyan csoportnak, amely viszonylag kevés ideje tartózkodik az illető országban, így egyelőre nem tudtak a beágyazottabb csoportokéhoz hasonló kapcsolati hálózatokat kialakítani. Ennek megfelelően, valószínűleg szenvedő alanyai voltak azoknak a vádaskodó híreszteléseknek, amelyeknek más kívülálló csoportok is áldozataivá válnak – a rasszizmust is ideértve, és ugyanakkor a jelentőségteljes és legitim politikai megnyilatkozás útvonalai elzárva maradtak előlük. Mindehhez hozzáadódik az, hogy a fiatalabb generációkhoz tartozó muszlimok gyakran viszonylag kívülállók a szüleikkel, valamint a szüleik és nagyszüleik által létrehozott sokkal hagyományörzőbb közösségekkel való kapcsolataikban. Ez hozzájárult ahhoz, hogy számos nyugati – a fiatalabb generáci-

ókhöz tartozó – muszlim elutasítja szülei hagyományos szokásait és az iszlámot. Ugyanakkor tehát azok, akik dzsihadistákká válnak, hajlamosak a nyugati értékek és kormányok, illetve a szüleik és nagyszüleik értékeinek és szokásainak elutasítására. Ezt az identitásukban megmutatókó úrt hivatott az Iszlám Állam és a globális dzsihad betölteni. Úgy tekintenek magukra, mint a világon élő muszlimokért küzdő harcosokra. Ez a fajta identitás sokkal izgalmasabbnak és értelemdúsabbnak tűnik, főként azoknak az alternatíváknak a viszonylatában, amelyek a szüleikéhez vagy nagyszüleikéhez hasonló hagyományosabb identitás és egy nyugatiasabb identitás között mozognak, jóllehet ezek egyike viszonylag alacsony státusszal rendelkezik annak következtében, hogy a jelentőségteljesebb léthez vezető útvonalak viszonylagos kívülállói státuszuk miatt torlaszolja vannak.

Számos nyugati muszlim szenvtelen kívülállói státusza összefüggésben áll a nyugati államok, a korábbi európai birodalmak és más államok közötti hosszú távú versenyképességekkel, valamint a hosszú távú államokon belüli folyamatokkal. Itt azonban nincs lehetőségünk ezt kifejteni, elegendő, ha elmondjuk, hogy ezeknek a folyamatoknak megvolt a szerepe a brit muszlimok, és következésképpen a brit „dzsihadisták” habitusának⁶ és identitásának alakulásában. A gyarmati birodalmak kialakulása például a nemzetállamok közötti versenyképesszerekhez fűződik, ez pedig a muszlim országokban hozzájárult bizonyos jelenlegi konfliktusok kialakulásához. Ugyanez a versenyképesszerek járult hozzá a múlt évszázad során a nyugati államok irányába tartó muszlim bevándorlás mintáinak kialakulásához is.

Visszatérve a *Freikorpsokkal* való összehasonlításához, a brit születésű „dzsihadisták”, valamint általában számos iszlám csoport körében elterjedt az a felfogás, hogy a nyugati társadalmak velejükig romlottak, és azt kívánják, hogy ezek a társadalmak megbukjanak, helyüket pedig egy Iszlám Állam vegye át. Elias szerint (1997: 193) a *Freikorps* tagjai arról álmodtak, hogy visszatérjenek a „régvi világba”, amelyben a Német Birodalom helyreáll, és a katonai értékek ismét nagy becsben állnak. A „dzsihadisták”, és általánosabban véve az iszlámisták, arról álmodnak, hogy visszaállítsák az Iszlám Birodalmat vagy Kalifátust. Az Iszlám Állam azt állítja, hogy Irakban és Szíriában elindították ezt a folyamatot.

Az életmód, amelyet folytatnak, illetve folytatni szándékoztak, egy másik lényeges hasonlóság a *Freikorps* tagjai és a „dzsihadista terroristák” között: általában a tilalmak száma kisebb, mint a nyugati társadalmak legtöbb tagját korlátozó tilalmak száma. Elias (1997: 193) rámutatott arra, hogy a *Freikorpsok tagjai* béklyó nélküli és szabad életet éltek a Balti térségben, éles ellentétben a németországi rutinszerű középosztálybeli létformával. Világos a hasonlóság a *Freikorpsok tagjainak* életmódja egyfelől és a kevésbé rutinszerű és izgalmas élet között másfelől, amit a „dzsihadisták” keresnek és megtapasztalnak, amikor „dzsihadot” folytatni külföldre utaznak.

Elias (1997: 196) rámutatott arra, hogy a sorozatos vereségek, ideértve az első világháborúban elszenvedett vereséget is, valamint a Balti térségbeli szegényes életkörülmények számos

6 Amit Elias (1991: 182) az egyének társadalmi habitusának nevezett, olyan vetületeket foglal magába, mint például az egyéniség, az öltözködés, a modorosság, a nyelvezet stb. A társadalmi habitusból keletkeznek az egyéni tulajdonságok, vagy más szóval ezekből fejlődnek ki az emberek egyéni habitusai.

hatást fejtettek ki a *Freikorpsok tagjaira*, nem utolsósorban az, hogy egy lassú „brutalizációs” folyamaton mentek keresztül, és ezt igazolta az ellenségeikkel szembeni „erőszakorgia”. Elias azt állította, hogy:

„Ha egy társadalomban valaki azokról a feltételekről érdeklődik, amelyeknek a jelenlétében a civilizált viselkedési formák és a lelkiismeret feloldódni kezdenek, ennek az útvonalnak néhány állomása ismét láthatóvá válik számára. Egy brutalizációs és dehumanizáló folyamat, amely – viszonylag civilizált társadalmakban – mindig jelentős időt igényel. Az ilyen társadalmakban, a terror és horror ritkán nyilvánul meg egy olyan meglehetősen hosszú társadalmi folyamat hiányában, amelyben a lelkiismeret szétesik.” (Elias 1997: 196)

Elmondható, hogy számos nyugati muszlim, aki dzsihadista harcosná vált hasonló „brutalizációs” folyamaton mehetett keresztül. Határozottan úgy tűnik, hogy legalább néhányan közülük „erőszakorgiában” vettek részt olyan országokban, mint Szíria, Irak és a nyugati államokban is, ha a 2005. július 7-i londoni bombázást vesszük példaként. A nyugatiak kamerák előtti lefejezése, állítólag egy brit ember által, valamint a levágott fej felmutató brit nőt ábrázoló képek még inkább alátámasztják ezt a következtetést.

A továbbiakban, egy durva és általános vázlat arról, hogy miként brutalizálódtak a nyugati „dzsihadisták”. Amint korábban említettük, bizonyos személyek szenttelen kívülállók lehetnek Nyugaton amiatt, hogy tagjai a muszlim kisebbségnek. Ennek következtében, a jelentőségteljes társadalmi és politikai léthez vezető bizonyos útvonalak zárva lehetnek előlük. Az iszlám iránti érdeklődés és az iszlámról szóló tudás a családból, a barátoktól és a mecsetbe való járásból származhatnak. Kialakulhatott a világban élő muszlimok ellen irányuló igazságtalanságok érzése, valamint a nyugati világ igazságtalanságának érzése annak következtében, hogy a jelentőségteljes politikai megnyilvánulás útvonalai zárva vannak. Kialakulhatott bennük az az érzés, hogy áldozatok. Növekszik az érdeklődés a világon élő muszlimok ellen irányuló igazságtalanságok érzékelését illetően, gyarapodik az iszlám erőteljesebb múltjáról szóló tudáshalmaz, és mindez azzal a tudattal társul, hogy az iszlám felsőbbrendű más emberi kifejezési formákhoz viszonyítva, így tehát a nem muszlimokat alsóbbrendűnek tekintik. A muszlimokat érintő igazságtalanságok iránti érdeklődést fűti, hogy hasonló gondolkodású muszlimokkal együtt a nyugati katonaság vagy a nyugati rendszerek által – ideértve azokat a muszlimokat is, akiket a Nyugat támogat és/vagy fegyverrel lát el – a muszlimok ellen elkövetett borzalmasan erőszakos cselekedeteket néznek az interneten és DVD-n. Ennek részleges brutalizáló hatása lehet.

Értelem- és izgalomkeresésében az emberek külföldre utazhatnak, hogy iszlám, esetleg „terrorista” képzésben vegyenek rész, vagy éppenséggel „dzsihadot” folytatni az iszlám ellenségeinek tekintett csoportok ellen, ami tovább fokozza brutalitásukat. „Dzsihadista” harcosnak lenni élvezetes és értelemtelis lehet számukra. Ezen a ponton, az illető személy vagy személyek jelentős brutalizációs folyamaton mentek keresztül, és olyan erőszakos tetteket éltek meg, amelyek előzőleg elképzelhetetlennek tűnhettek számukra, ezeket azonban most viszonylag könnyen vállalják és tűrik el.

SAJÁTOS BRUTALIZÁCIÓS FOLYAMATOK SZÍRIÁBAN ÉS IRAKBAN

Úgy tűnik, hogy ilyen és hasonló folyamatok zajlanak jelenleg a szíriai és iraki kontextusokban. Szíriai és iraki jelentésekből kiderül néhány sajátos módja annak, ahogyan a nyugati „dzsihadisták” brutalizációs folyamatokon mehetek keresztül, amikor ezekben az országokban tartózkodtak. Például, egynéhány – drága villákban élő „ötcsillagos dzsihadistáról” és harcosról szóló – jelentéstől eltekintve, más beszámolók arra utalnak, hogy a harcosok nyomorban élnek, azonban olyan fokú szabadságnak örvendenek, amilyenhez Nagy-Britanniában nem voltak hozzászokva. A törvények/ szabályok, amelyeket be kell tartaniuk nem azonosak a Nyugaton megszokottakkal, hanem azok a csoportok határozzák meg, amelyekhez Szíriában és Irakban tartoznak. Valószínűsíthető, hogy bizonyos érzelmi korlátok fellazulnak. Tulajdonképpen, ezt valószínűleg ösztönzik is bizonyos fokig. Azonban bizonyos körülmények között Szíriában és Irakban az idegen „dzsihadista” harcosoknak nagyfokú önkontrollt kell tanúsítaniuk, mint például a szigorú Iszlám Állam rendszerhez való csatlakozás és egyéb, a „dzsihad” vagy egy háború folytatásával kapcsolatos csoportnyomásoknak való engedelmesség.

Más esetekben rendkívül ellenőrizetlen ösztönkítőreik lehetnek, amelyek harci helyzetekben nyilvánulhatnak meg, vagy abban, ahogyan a foglyokkal bánnak, és ahogy ellenségeiket megölik (ideértve a lefejezéseket is). Ez hasonlít Elias (2008: 6) azon érvéhez, hogy a múltban és kevésbé komplex társadalmakban az emberek gyakran nagyobb önkontrollt tudtak vagy tudnak gyakorolni, miközben képesek voltak vagy képesek szélsőségesen ellenőrizhetetlen ösztönöket kifejezésre juttatni. Rámutatott arra (Elias 2008: 81), hogy a második világháború idején a japán harcosoknál lehetett megfigyelni hasonló szélsőséges ingadozásokat a harci helyzetek és a foglyokkal való bánásmód kapcsán. Fontos megjegyezni, hogy azoknál, akik elmennek „dzsihadot” folytatni, a szabályok változása nem pusztán az önkontroll mintáinak változását, hanem az önszabályozás társadalmi szabályának változását is maga után vonja.

A szíriai és iraki brutalizációs folyamatokat kiegészíti az, hogy a „dzsihadisták” részt vesznek a harcban, megölik ellenségeiket és látják, amint bajtársaikat megölik. Számos jelentés szolt a csatában életüket veszített vagy éppenséggel öngyilkos bombázóként meghalt brit „dzsihadistákról”. Mint mondtuk, léteznek arra utaló bizonyítékok, hogy brit „dzsihadisták” részt vettek a foglyok kínzásában és kivégzésében. Például, számos olyan fénykép és videofelvétel került fel az internetre, amely ezt mutatja, vagy legalábbis ezt sugallja (lásd *The Independent*, 2014. február; *The Telegraph*, 2014. február; *Mail Online*, 2014. február). Amint korábban említettük, a nyugatiak megörökített lefejezései a legfeltűnőbb példák.

„DZSIHÁDISTÁK” ÉS DECIVILIZÁCIÓS FOLYAMATOK

Másként fogalmazva, azok a brutalizációs folyamatok, amelyeken a brit „dzsihadisták” keresztül mehetnek, pszichogenetikai szinten és a „dzsihadista” mi-csoport szintjein végbemenő decivilizációs folyamatok. És valóban, olyan országokban, mint Szíria vagy Irak, makroszinten úgy tűnik, hogy a decivilizációs folyamatok dominálnak a civilizációs folyamatokhoz képest. Csak az idő a megmondója, hogy mennyi ideig lesznek fölényben a decivilizációs folyamatok Irakban.

Elias decivilizáció folyamatával kapcsolatos állításait elemezve, megnézhetjük, ha ezek Szíriára és Irakra is érvényesek vagy sem. Elias (1997, 2012) azt állította, hogy ha a társadalmi félelmek szintje növekszik, akkor az emberek racionális cselekvési képessége valószínű csökken. Ezzel együtt az emberek egymásról és az őket körülvevő világról alkotott képének fantáziatartalma is növekszik. Következésképpen, az adott társadalomban ennek megfelelően növekedhet az erőszak, és a központi hatalom pozícióját fokozott mértékben érhetik kihívások. Számos ilyen folyamatnak lehetünk tanúi Szíriában és Irakban, mint például a társadalmi félelmek és az emberek hiedelmeivel kapcsolatos fantáziatartalmak növekedése. Például, Abu Bakr al Baghdadi, az Iszlám Állam egyik vezetője a „zsidókat és keresztéseket” hibáztatta a szíriai „dzsihadista” csoportok között zajló belharcok szításával. Szíriában és Irakban is, a társadalom láthatóan fragmentálódott és kevesebb a központi ellenőrzés az erőszak és adózás fölött. Az erőszakra való felkészültség képessége mindkét országban valószínűleg előnyt jelent. Továbbá úgy tűnik, hogy elmozdulás történt az önuralom felől a mások által gyakorolt kényszer irányába. Mindazonáltal a kölcsönös azonosulás vagy empátia körének szűkülése talán a legkönnyebben azonosítható ezek közül a decivilizációs folyamatok közül. Ez látható a nyugati és egyéb szíriai és iraki „dzsihadisták” által elkövetett öldöklésekről és kínzásokról szóló jelentésekben, valamint a kémiai és egyéb fegyverek akár a polgári lakosság ellen történő használatában is.

„VISSZATÉRŐ DZSIHADISTÁK” ÉS A TERRORIZMUS KÉRDÉSE NAGY-BRITANNIÁBAN

Természetesen, amikor és amennyiben ezek a „dzsihadista” harcosok visszatérnek saját országaikba, kormányaik és a nyilvánosság jelentős problémával szembesülhetnek, ugyanis fennállhat a „terrorizmus” veszélye. Széles körben tudósítottak róla és hangsúlyozták, hogy számos nyugati kormány ettől tart. A saját hazájukba hazatérő, majd azt megtámadó harcosok problémája nem új keletű, amint azt Eliasnál (1997) azon Freikorps tagok esetében láttuk, akik visszatértek a weimari Németországba, hogy „terrorista” szervezeteket hozzanak létre.

Számos brutalizálódott és radikalizálódott dzsihadista visszatérése Szíriából egyértelműen komoly problémát jelent. Tény az, hogy brutalizációs folyamaton mentek keresztül, olyan emberekkel alakítottak ki kapcsolatokat, akik a Nyugatra ellenségként tekintenek, és még mindig abban a helyzetben lesznek, hogy egyre nehezebben találnak jelentőségteljes identitást saját hazájukban, különösen „dzsihadista” harcos identitásuk viszonylatában. Nyugaton az erőszakmentes politikai tevékenység jelentőségteljes és hatékony útvonalainak további elzárása különösen megnehezíti ezt a helyzetet.

Fordította Bogdán Andrea

FELHASZNÁLT IRODALOM REFERENCES

1. Curtis, Mark (2010). *Secret Affairs: Britain's Collusion With Radical Islam*. Serpent's Tail, London.

2. Dunning, Michael (2014). *Britain and Terrorism: A Sociogenetic Investigation*. Brunel University, London.
3. Elias, Norbert (1991). *The Society of Individuals*. Sage, London.
4. Elias, Norbert (1997). *The Germans*. Polity Press, Cambridge.
5. Elias, Norbert (2000). *The Civilizing Process*. Revised 2nd ed. Basil Blackwell, Oxford.
6. Elias, Norbert (2008). *Essays II: On Civilising Processes, State Formation and National Identity*. Kilminster, Richard – Mennell, Stephen (eds.) *The Collected Works of Norbert Elias*, Vol. 15. UCD Press, Dublin.
7. Elias, Norbert (2012). *On the Process of Civilisation*. Mennell, Stephen – Dunning, Eric – Goudsblom, Johan – Kilminster, Richard. (eds.) *The Collected Works of Norbert Elias*, Vol. 3. UCD Press, Dublin.
8. Elias, Norbert – Scotson, John L. (1994). *The Established and the Outsiders*. Sage, London.
9. Fletcher, Jonathan (1997). *Violence and Civilization: An Introduction to the Work of Norbert Elias*. Polity Press, Cambridge.
10. The Guardian (2014). *British Isis Militant in James Foley video 'guards foreign hostages in Syria'*. The Guardian [online] 20 August 2014, <http://www.theguardian.com/world/2014/aug/20/isis-militant-islamic-state-james-foley-guards-british>, (last retrieved: 18 September 2014).
11. The Guardian (2014). *Terrorism raids: Isis 'urging followers to behead Australians', says PM*. The Guardian [online] 18 September 2014, <http://www.theguardian.com/world/2014/sep/18/terrorism-raids-police-arrests-raids-sydney-brisbane>, (last retrieved: 18 September 2014).
12. The Huffington Post (2014). *British Female Jihadists 'Are Running Brothels Full Of Captured Sex Slaves For Islamic State Militants'*. The Huffington Post [online] 14 September 2014, http://www.huffingtonpost.co.uk/2014/09/11/isis-sex-slaves-british-jihadists_n_5802532.html, (last retrieved 18 September 2014).
13. The Independent (2014). *British jihadists 'tortured and killed prisoners in Syria'*. The Independent [online] 11 February 2014, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/british-jihadists-tortured-and-killed-prisoners-in-syria-9120294.html>, (last retrieved: 8 June 2014).
14. The Independent (2014). *Iraq crisis: Isis advances are helping to thaw relations between the West and Iran*. 17 June 2014, The Independent [online]. <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/iran-embassy-diplomatic-links-restored-as-british-embassy-reopens-in-tehran-9542758.html>, (last retrieved: 19 June 2014).
15. Mail Online (2014). *British jihadist fighting in Syria posts Twitter 'torture' footage with caption: 'Can't wait for feeling you get when U just killed some1'*. Mail Online [online]. 11 February 2014, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2556616/British-jihadists-fighting-Syria-post-Facebook-torture-footage-caption-Cant-wait-feeling-U-just-killed-some1.html>, (last retrieved: 8 June 2014).
16. Mail Online (2014). *British jihadist medical student, 21, is pictured holding severed head while wearing her white doctor's jacket*. Mail Online [online]. 14 September 2014, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2755210/British-jihadist-medical-student-21->

- pictured-holding-severed-head-wearing-white-doctor-s-jacket.html, (last retrieved: 18 September 2014).
17. Mail Online (2014). *The monster hiding behind a black mask: Intelligence experts study new beheading video in desperate hunt for Jihadi John*. Mail Online [online] 15 September 2014, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2755749/The-monster-hiding-black-mask-Intelligence-experts-study-new-beheading-video-desperate-hunt-Jihadi-John.html>, (last retrieved: 18 September 2014).
  18. The Telegraph (2014). *British Muslims 'carried out torture' in Syria*. The Telegraph [online] 10 February 2014, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/10628365/British-Muslims-carried-out-torture-in-Syria.html>, (last retrieved: 8 June 2014).
  19. The Telegraph (2014). *Al-Qaeda training British and European 'jihadists' in Syria to set up terror cells at home*. The Telegraph [online] 19 January 2014, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/10582945/Al-Qaeda-training-British-and-European-jihadists-in-Syria-to-set-up-terror-cells-at-home.html>, (last retrieved: 8 June 2014).